

Haberin adresi: /haber.php?haberno=153219

Kerimov'un sandalı

20/05/2005

Erdal Güven - eguven@radikal.com.tr

Kerimov 11 Eylül'ün ardından basit ama basiretli (en azından kendisi ve rejimi açısından) iki hamle yaptı. Hava üslerinden birini Amerikalıların hizmetine sundu; kendisine yönelik muhalefeti köktendincilikle özdeşleştirdi. Hal böyle olunca Özbekistan kısa sürede ABD'nin Orta Asya'daki bir numaralı müttefiki olup çıktı. Ondan sonra gelsin mali, siyasi ve askeri Amerikan yardımı...Yoksa ABD, muhaliflerini 'kaynar suyla haşlamasına' kadar Kerimov'un kirli çamaşırlarını bilmiyor değil; bilmesine biliyor da bunları doğrudan ve açıktan Kerimov'un yüzüne vurmak işine gelmiyor. En azında şimdilik...

Silahlı silahsız, laik İslamcı her tür muhalefet için zemin uygun Özbekistan'da. Her şeyden önce halk yoksul, rejim baskıcı. Üstüne üstlük yolsuzluk ve adam kayırmacılık diz boyu.

Halk rejimden elbette bunalmış durumda. Ancak iş ve aş kaygısı daha ağır basıyor. Nitekim Fergana Vadisi'nin en gelişmiş şehri sayılan Andican merkezli son gelişmelerin itici gücü de, merkezi yönetimin kısıtlayıcı düzenlemelerine karşın özellikle Kırgızlarla yürüttükleri sınır ticareti üzerinden epey palazlanmış, dolayısıyla da bölgeye kendi çapında bir kıpırdanma getirmiş bulunan yerel işadamlarıydı. Kerimov, bu işadamlarının giderek bölge halkı için bir çekim ve güç merkezi, dolayısıyla kendi rejimi için bir tehdit kaynağı haline gelebileceğine kanaat getirdikten sonra 'Ekremiler' diye şeriatçı bir tarikat uydurup bu işadamlarını da tarikat üyeliğiyle suçlayarak hapse attı. Sonrası malum...Halk işadamlarına sahip çıktı, Kerimov da rejimine.

Tabii olup bitenlerde Özbek siyasetine ve rejime damgasını vuran klanlar çekişmesinin de payı var. Son gelişmeleri, Fergana klanı ile Taşkent klanı arasından bir çıkar çatışması olarak görmek de mümkün (Özbekistan'da bir de Semerkant klanı var).

Özbekistan'daki muhalifler arasında köktendinciler yok değil. Taliban ve Kaide bağlantılı Özbekistan İslami Hareketi başta olmak üzere. Ancak yukarıda da belirttiğim gibi, Özbek muhalefetinin tek bir karakteristiği yok ve köktendinciler muhalefet yelpazesinin tek bir ve en uç kanadı yalnızca.

Zaten Kerimov için asıl tehlikeyi, köktendinciler değil, halk tabanı geniş, laik-milliyetçiliği ya da ılımlı İslam'ı temsil eden muhalefet kanadı oluşturuyor. Bunları, köktendincilerle özdeşleştirip meşruiyetlerini baltalamaya çalışması da (hem yurtiçinde hem yurtdışında) bu yüzden zaten.

Özbekistan, muhalefet için münbit bir zemin olmakla birlikte, muhalifliğin bir o kadar da zorlu olduğu bir ülke. Bir kere güçlü, disiplinli bir asker ve polis teşkilatı söz konusu. Rejimin istihbarat ağı geniş ve işlevsel, hemen her yerde gözü kulağı bulunuyor. Ayrıcalıklarının, dolayısıyla kaybedeceklerinin farkında bir Taşkent klanı var. Ve tabii tüm bunların tepesinde eski bir Sovyet aparatçığı, kurt mu kurt, acımasız bir lider...Birkaç ay önce uluslararası sivil toplum örgütlerini kapı önüne koyuveren Kerimov geçen hafta da kendi halkının üzerine ateş açtırmakta tereddüt etmedi. Dolayısıyla bir Şevardnadze'den ya da Akayev'den söz etmiyoruz burada.

Özbekistan'da muhalefetin, çeşitlilikten kaynaklanan bölük pörçüklüğü ve başsızlığı da Kerimov'un işini kolaylaştırıyor. Lübnan'daki gibi farklılıklarına karşın tek bir amaç için birleşmeleri pek mümkün görünmüyor muhalefet liderlerinin. Buna hem görüş ayrılıkları hem de örgütsüzlükleri engel. Dolayısıyla muhalefetin de bir Yuşçenko'su ya da Saaşkavili'si yok...

Ve nihayet, tüm bu olumsuzlukları katlayan ve aşılmasını imkânsız olmasa da hayli güç haline getiren unsur: ABD'nin Özbek rejimine yönelik nispeten hoşgörülü tavrı. Bir yandan, 'özgürlük meşalesi'nden dem vurup 'halk devrimleri'ne övgü düzerken, öte yandan Kerimov gibi bir diktatör için koltuk değneği işlevi görmek, barındırdığı çifte standart bir yana Bush'un vizyonunun inandırıcılığı açısından pek sürdürülebilir bir politikaymış gibi görünmüyor.

Ne kadar sallanırsa sallansın ABD inmedikçe Kerimov'un sandalı zor devrilir...

© Radikal internet baskısında yer alan tüm metin, resim ve benzeri içeriğin hakları Doğan Gazetecilik A.Ş.'ye aittir. Hiçbir şekilde basılı ya da elektronik bir ortamda (CD, İnternet vs.) kaynak gösterilse bile izin alınmadan kullanılamaz.